

EXPO – antyfaszizm Stiega Larssona

Powstanie EXPO

W 1995 roku zespoły muzyczne gloryfikujące kult tzw. „białej siły” były u szczytu swojej popularności, zaś Szwecja stała się największym światowym producentem propagandy nienawiści. W tym właśnie roku w Szwecji miało miejsce siedem morderstw popełnionych z pobudek nazistowskich.

Organizacja EXPO powstała, żeby dać odpór rosnącej popularności skrajnej prawicy i kultowi „białej siły” w szkołach i wśród młodzieży.

Inicjatywę podjęli nauczyciele, dziennikarze i sama młodzież. EXPO zajęło stanowisko wolne od jakichkolwiek powiązań z poszczególnymi grupami i partiami politycznymi, określając swój cel jako obronę demokracji i wolności słowa przed rasistowskimi, antysemitkami i totalitarnymi tendencjami w społeczeństwie.

EXPO pod ostrzałem

Po ukazaniu się magazynu „Expo”, gazeta stała się celem szeroko zakrojonej kampanii nienawiści ze strony grup neonazistowskich. Pracownicy organizacji i sprzedawcy gazety otrzymywali groźby śmierci, drukarnia została zdewastowana. Zdarzenia te stały się obiektem dużego zainteresowania ze strony mediów latem 1996 r., po tym jak największe szwedzkie popołudniówki „Aftonbladet” i „Expressen” podjęły decyzję o publikacji ponad 800.000 egzemplarzy magazynu „Expo” jako dodatku do tych gazet.

„Expo” jako dodatek do „Svartvitt”

Pierwsza grupa pracowników redakcji „Expo” przestała działać w 1998 roku. Dziennikarze pracujący jako wolontariusze dla „Expo” wypalili się twórczo pracując na pełny etat w innych gazetach a poświęcając cały swój wolny czas dla „Expo”. W kwietniu 1998 r. pozostało trzech ludzi z pierwszego składu redakcji. Wspólnie podjęli oni decyzję o przeprowadzeniu w fundacji oraz w redakcji zasadniczych zmian. Komentator prasowy Kurdo Baksi wystąpił z propozycją wydawania „Expo” jako dodatku do własnej gazety „Svartvitt” (szw.: Czarno-Biały), otwierając tym samym nowe perspektywy na przyszłość. Nie było to idealne rozwiązanie, dawało ono jednak szansę redaktorom „Expo” na to, że ich głos będzie dalej słyszany.

Publikacja niezależna

Współpraca z magazynem „Svartvitt” trwała do 2003 roku. Wówczas to Kurdo Baksi zlikwidował swoją gazetę, obecną na rynku przez 15 lat. Od kwietnia 2003 r. „Expo” ukazuje się znowu jako niezależny magazyn. W 2004 roku gazeta otrzymała nową szatę graficzną dzięki pomocy firmy edytorskiej A4.

Pod koniec 2004 roku „Expo” utraciło swojego redaktora naczelnego Stiega Larssona wskutek jego nagłej śmierci. Jego miejsce zajął Richard Slätt, następnie zaś na przełomie lat 2005 i 2006 redaktorem naczelnym został Daniel Poohl.

Do dzisiaj „Expo” pozostaje jedynym magazynem konsekwentnie śledzącym ruchy szwedzkiej skrajnej prawicy.

***

Fundacja EXPO prowadzi działania edytorskie i opiniotwórcze, jest zarządzana przez zespół redakcyjny składający się głównie z dziennikarzy-wolontariuszy. Fundacja jest wydawcą Magazynu „Expo”. Redaktorem naczelnym gazety jest Daniel Poohl. Fundacja publikuje też codziennie świeże wiadomości na swojej stronie internetowej expo.se. Prowadzi także archiwum EXPO, stanowiące największą bazę danych na temat skrajnej prawicy i zjawisk antydemokratycznych w całej Skandynawii. Fundacja udziela lekcji i wykładów oraz informacji na temat szwedzkiej i europejskiej skrajnej prawicy dla, między innymi, nauczycieli, dziennikarzy i polityków. EXPO prowadzi ciągłe badania na temat skrajnej prawicy.

Fundacja EXPO współpracuje z wydawnictwami „Monitor” w Norwegii oraz „Searchlight” w Wielkiej Brytanii. Prowadzi także wymianę informacji z wybranymi europejskimi czasopismami, między innymi z „Antifa Infoblatt” w Niemczech, „Reflexes” i „CRIDA” we Francji, „Tum Bałałajka” w Rosji oraz „NIGDY WIĘCEJ” w Polsce, a także z Instytutem Badań i Edukacji nt. Praw Człowieka (Institute for Research and Education on Human Rights – IREHR) oraz z Centrum Nowej Społeczności (Center for New Community – CNC), mieszczącymi się na terenie Stanów Zjednoczonych.

Tłumaczenie SEBASTIAN DANIEL
na podstawie: <http://expo.se>